

Jeremia 17: 5-10

Bijdrage ds. Bart Trouwborst, Nieuwleusen

De pericoop begint met de uitspraak:

כה אמר יהוה (Zo spreekt de HERE) en zet daarmee de toon voor een directe Godsrede, over zegen en vloek, waarbij verwantschappen opvallen met andere Bijbelgedeelten, vooral de Psalmen.

God waarschuwt voor de vloek die besloten ligt in het vertrouwen op de mens (ook een thema in bijv. Psalm 146:3,4).

Wat mij, de Hebreeuwse tekst hardop lezend, opviel is de klankherhaling in de tekst van vers 5 en 6:

- **aroer** (vervloekt)
- **bashar** (vlees)
- **arar** (de eenzame boom)
- **arava** (de woeste steppe)
- **charreriem** (verschroeide aarde)
- **midbar** (woestijn)

Binnen twee verzen komt deze dreigende 'ar'-klank maar liefst zevenmaal voor!

Die opvallende klank trekt ons naar de kern van Gods waarschuwing:

de mens die zijn vertrouwen en verworteling buiten God om zoekt, zal zijn als een ערער / 'arar'.

Wat is een ערער?

In de Tenach komt dit woordje slechts tweemaal voor: hier en in Psalm 102:18.

Hier, in Jeremia 17: 6 is de betekenis die van de eenzame boom in de woestijn. Deze boom wordt wel geduid door sommigen als de tamarisk, maar met zekerheid valt dit niet te zeggen.

In *A Comprehensive Etymological Dictionary of the Hebrew Language* (Ernest Klein) wordt de betekenis van het woord ערער teruggevoerd op: ontmantelen, afpellen, iets tot zijn naakte kern terugbrengen.

Dát is tegelijk ook het beeld van die boom in Jeremia's profetie: eenzaam, zonder hulp, op zichzelf teruggeworpen. Zo kwetsbaar als wat in die hete woestijn. Zelfs de verzengde en verzilte aarde vormt geen basis meer. Een in- en aangrijpend beeld.

Zo'n op zichzelf teruggeworpene "ערער" vinden we dus ook in Psalm 102:18. De psalmdichter gebruikt hierbij trouwens ook allerlei 'woestijntermen' (bijv. v.4,5,7,12). In *The Bible Psalms – with the Jerusalem Commentary* (Saul Koschitzky Edition), van Amos Hakham (Vol.3., p.16) wordt daarbij een scherpe tegenstelling gezien met bijv. Psalm 92:13-15. Daar zijn mensen in Gods huis geplant, en bloeien en groeien zij, het kan niet op!

Maar hier voelt iemand zich er ver vandaan. Er is sprake van steenhopen, puin (Ps.102:15). Beelden van de ballingschap? Vinden we ook hier iets van het gevoelde resultaat van een leven zonder God?

En toch... de "ar-ar" van Psalm 102:18 is aan het bidden.
In dat bidden schuilt de ommekeer. Want bidden is God zoeken. Op Hem vertrouwen.
Want daar ging het om!

Daarom weet de bidder het zeker:

De HERE heeft zich gewend tot het gebed de "ar-ar"! (Ps.102:18)

Vanuit de vloek is er – via het gebed, waar God Zich naartoe wendt - blijkbaar een weg terug naar de zegen.

Opvallend is, dat dat ook in Jeremia de volgorde is.

Eerst de 'belofte': wie zich van God afkeert zál verdrogen als de 'ar-ar'.

Maar dan: wie zijn vertrouwen in God zoekt: zál zijn als een boom geplant bij het water. (Jer.17:8)

Opvallend is het futurum, de toekomstige tijd, die hier telkens gebruikt wordt.

Evenals de heilige Godsnaam (Ik zál er zijn / Ik zál zijn die Ik zijn zál) een futurum, een belofte in zich draagt. Die heilige Naam staat dan ook garant voor de toekomst!

Wie op de HERE vertrouwt: zál zijn als een boom die geplant is aan het water.

Dit sterk aan Psalm 1:3 herinnerende beeld van het planten toont iets prachtigs: de HERE zélf zie je als het ware zo'n boom uit de zilte, droge aarde trekken, en hem planten aan een waterstroom.

Die waterstroom wordt in het vervolg (vers 7) omschreven als een יובל (joeval). Het gaat om een 'kanaal'. De grondstam van het gebruikte woord is: dragen, transporteren. Een kanaal transporteert immers water. Ligt deze woordstam (dragen) trouwens wellicht ook aan de basis van het יובל, het jubeljaar? Ook dan wordt er weer van alles óvergedragen, vooral ook het land. Ieder ervaart de zegening, de verfrissing van het opnieuw mogen beginnen, juist als men (ook economisch) helemaal 'afgepeld' (ar-ar) kon zijn.

Maar terug naar Jeremia: er is een יובל (een kanaal vol water), de boom is daar geplant, en vervolgens: de boom ישלח (jesjalach – zal zenden) zal zijn wortels die richting uitzenden! (vers 7)

Een prachtige volgorde:

- een boom/mens begint God te vertrouwen
- Gods reactie is: de boom/mens bij het water planten
- De reactie van de boom/mens is: zijn wortels richting het water uitslaan

En het resultaat is: geen vrees meer voor droogte, maar groeien, met veel vrucht tot gevolg!

Tenslotte nog even terug naar Psalm 1. Daar had de boom zijn voorspoed en toekomst te danken aan een leven uit de Tora (Psalm 1:2).

Mogen we, gezien de sterke gelijkenis aangaande de beeldspraak over de boom in Jeremia 17 en Psalm 1, misschien veronderstellen dat de Tora het water ís?

Dat wie zijn wortels en antennes dáárheen uitzendt sterk zal staan – gezegend door Israëls God?